

նեցողը շատ ցորեն ալ կրնայ մատակա-
րարել ժողովրդեան . բայց եթէ մէկը
առանց պատրաստելու երկիրը , առանց
հերկելու և ցանելու , միայն աչք տնկէ
իրենցմէ բարձրացած խոտերը հնձելով
առատ ցորեն ժողովելու ու քաղաքին ա-
ռատ ցորեն մատակարարելու , յայտնի
է որ կը խաբուի , և ժողովուրդն ալ խա-
բելով՝ կը ստիպէ զամենքը կամ խոտ
ուտելով ապրելու , որով պաճարեղէն ա-
նանոց կարգ պէտք է որ մտած ըլլան ,
և կամ մարդկութիւննին պահելով
հարկ կ'ըլլայ ամենուն մեռնիլ յանս-
թութենէ : Այս նմանութենէն կրնայ

հասկըցուիլ խեղճ ազգի մը վիճակը՝ ո-
րուն անդամները բաւական սեպելով ի-
րենց բնական հանճարնին առանց կըր-
թելու , առանց սովորելու պէտք եղածը ,
կը ջանան ազգին առատ բարութիւն
մատակարարել , և կ'ուզեն որ անով
ազգը կենդանութիւնը պահէ ու բար-
պաւաճի :

Այսպիսի մեծ սխալման մէջ երկար
մնալուն պատճառն ալ է վեցերորդ
սխալ գաղափարը՝ որ է Չճանչալ ազգին
ինչ Վեճակի ԴՅ ԸԼԼԼԵ :

Կը շարունակուի :

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Բ Ա Կ Ա Ն Ք

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄՆ ԳԱԲԱԻՈՆԻ

Պողոս Վաբաւոն , զօրք գումարտակ , փոշի խիտ ,
Աւագէմ մարտիկը կըրթին ի զէն , եւ վաշտք պինդ .
Պողոսին պարիսպք հիմն ի վեր կործան ,
Ուր Աստուած Յետուեայ , սուրբ ժողովրդեան :
Յաղթեաց Վաբաւոն , զուր մանգղիոնք եւ հարուածք ,
Տէր որ պահպանէ ըզժողովուրդս է Աստուած .
Ի մարտ էջ յահուր , ի Վաբաւոն Տէր ,
Արրիկ սանձ կառաց ըշտապ գըլորէր :
ՅԱստուած Խորայէլ կարողն յուսայ , ոչ յասպար ,
Խորայէլի փառք տէր որ հարթէ զառապարս .
Ընդ չար թշնամիս նըպերտ դիմամարտ ,
Առին ի զըրահ կենաց մահուապարտ :
Եւ սաստիկ խառնին , ահեղ հարուածք եւ վանգիւնք ,
Կահատակ կանգնին որ առ Աստուած սուրբ սըրտիւք .
Ահ առաքինիք ձեզ պըսակ յերկնից ,
Խորայէլի տանն դուք փառք էք ամբիծ :
Պըղընձանըշոյլ գաշտք մեծամեծ կուտակին ,
Արք յորձանս զինուց յալիս մահու ընկըրկին .
Օօրացիր Յետու , յԱստուած մէտ յուսոյդ ,
Ի մահ զանօրէնսդ հար տապաստ ի կոյտ :
Կախճիրք լինէին , Աստուած ինքնին ի վրէժ ,
Հուր մահու թափէ յանօրինաց զլուխ ի վէս .
Կառափունք իբր ոռմք ի խաղս գըլորին ,
Սուրբ Խորայէլի յանօրէնս պարծին :

Ի մուտս ըշտապէր ջահն հըրավառ օրական ,
Օ երեսօք իւր քօղ դաշտաց ձըգել տըրտմութեան .
Կընքէ ըզնիզակն դէմ արեգական ,
Տէր գոչէ , սաստէ , ի կայս խարսխին կան :
Ի՛հ փութա , Յետու , Տեառնըդ քօ պաշտօնեայ ,
Տես կացցէ մի ոք զոր տէր կընքեաց ըզնա ի մահ ,
Կացցէ այս լուսին հանդէպ Եղոնայ .
Եւ ոչ խաղասցէ մինչ լըցցին փառք Յետուեայ :

ՄԿԸՏ . ՊԱԼԻՂԱԲԻՏԱՆԵԱՆ

յԱ . Ռափ . Վարժ .

ՀՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կողմնացոյցին հետքեան վրայ հնախօսական
նոր անդրադարձութիւն և գիտ :

Կողմնացոյցը , ինչպէս որ յայտնի է ,
այն պիտանի գործին է որ կը ցուցնէ
նաւերուն ծովուն մէջ բռնելու ուղղու-
թիւննին , ինչպէս նաև ճանապարհոր-
դաց ալ անծանօթ երկիրներու կամ ա-
նապատներու մէջ՝ որ զըքի կամ կողմի
վրայ ըլլալին : Եւս գործին որ իրեն
գործածութեանցն ու անբաւ օգուտնե-
րուն համար մարդկային մտաց մեծագոյն
գիւտերէն մէկն է , թէպէտև սովորա-
բար Փլաբիոս Ղիփյա նէապոլսեցւոյն
կ'ընծայուի , որ ժԲ դարուն սկիզբները
կ'իյնայ , բայց շատ հաւանական է որ
ալ աւելի հին գիւտ մը ըլլայ : Հնագէտք
Պլատոնի ու Երիստոտելի գրուածոց
մէջ ակնարկութիւններ կը գտնան կող-
մնացոյցի վրայ . բայց սակայն Երիստո-
տելէ ալ շատ հին կ'երևայ կողմնացու-
ցին գիւտը ու Հռովմայ ալ հիմնարկու-
թեանէն առաջ , ինչպէս որ ետքի քննու-
թիւններն ու գիւտերը կը ցուցնեն , զոր
կ'ուզենք հաղորդել ընթերցողաց :

Հռովմայ վիճակին մէջ Կուպլիոյ
անունով եպիսկոպոսանիստ քաղաքը ին-
չուան հիմայ քանի մը հին արձանագիր-
ներ կան պահուած , զորոնք հնագէտք

Եհու-պինէ կը կոչեն : Եւսնք պընձէ
տախտակներու վրայ փորուած այլ և
այլ գրուածքներ են , որ 1444^{ին} հին
տաճար մը փորելու ատեն մէջի շի-
րիմներէն ելան . ասոնցմէ հինգ կտորը
Ետրուրացւոց տառերովը գրուած է ,
աջէն դէպ 'ի ձախ , ինչպէս է Եթրայե-
ցւոց ու բոլոր սեմական լեզուներուն
գրութիւնը : Իսկ մէկալ երկուքը ընդ-
հակառակն՝ ձախէն աջ գրուած են ,
Հռովմէական կամ լատին տառերով :

Եւս արձանագրութեանց վրայ եր-
կար քննութիւններ եղած էր ու երկար
ատեն անորոշ մնացած : Բայց շատ ա-
տեն չէ՝ որ Ուիլյէմ Պէթէմ անունով
հնագէտը վերջապէս մեծ հմտութե-
լուծեց այս խնդիրը ու ճառով մը ներ-
կայացուց Եւրանտիոյ ճեմարանին , ուր
ցուցնելով թէ ինչպէս նախնի Ետրու-
րացւոց լեզուն շատ նմանութիւն ունի
Իպեոնա-կեղտականին հետ , կը հե-
տեցնէ , թէ Եւրանտացւոց հիմնական
խօսած լեզուն մէկ հատիկ միջոց մըն է
այն արձանագրութիւնները լուծելու՝
որոնց վրայ այնչափ հնագէտք զոր
տեղն էին յօգներ :

Եւ իրօք ալ Պէթէմ վեցերորդ և
եօթներորդ տախտակները , որոնք աւելի
հետաքրքրական էին և պիտանի տեղե-
կութիւններ կը պարունակէին , թարգ-
մանեց ու ճեմարանին դիմացը կարդաց :
Եւրձանագիրներուն նիւթն էր հին Ե-
տրուրացւոց Երիտանական կղզիները
գտնալուն պատմութիւնը . որուն մէջ
աւելի հետաքրքրականն ու մեր նիւ-

1 Կողմնացոյցի վրայ մանրամասնաբար տես
Բազմալէպ Բ . էջ 316 :